

అభ్యుదయ కవిత్వంలో ప్రతీక

పరి శోధన :-

సి.కామేశ్వరి దేవి

పర్వ వేక్షణ :-

డా.సి. జనంబారామం

వైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం

పి.హెచ్.డి. పట్టణంకొరకు సమర్పించిన

సిద్ధాంత వ్యాసం

1990

SYMBOL IN THE PROGRESSIVE POETRY

A THESIS

SUBMITTED TO THE UNIVERSITY OF HYDERABAD
FOR THE AWARD OF PH.D. DEGREE

by

C. KAMESWARI DEVI

DEPARTMENT OF TELUGU
SCHOOL OF HUMANITIES
UNIVERSITY OF HYDERABAD
HYDERABAD

March, 1990

అభ్యుదయ కవిత్వం ప్రతీక

DECLARATION

I, C. Kameswari Devi declare that this thesis entitled "ABHYUDAYA KAVITWAM LO PRATIKA" (SYMBOL IN THE PROGRESSIVE POETRY) is prepared by me on the basis of my own independent research work done under the guidance of Dr.(Mrs.) C. Ananda Lakshmi, Reader in Telugu, Department of Telugu, University of Hyderabad, Hyderabad, and this thesis has not previously formed the basis for the award of any other degree or diploma to me.

Dated: 6-3-90

C. Kameswari Devi.

C. KAMESWARI DEVI

Dr.(Mrs.) C. ANANDA LAKSHMI
Reader in Telugu
Department of Telugu
University of Hyderabad
Hyderabad

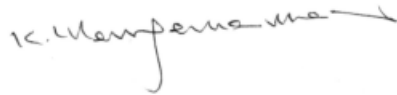
CERTIFICATE

This is to certify that this Thesis entitled "ABHYUDAYA
KAVITWAM LO PRATIKA" (SYMBOL IN THE PROGRESSIVE POETRY)
submitted for the award of Ph.D. Degree is a record of research
work done by C. Kameswari Devi during the period of her study
as Research Scholar under my supervision.

Dated: 6-3-90

Dr. C. ANANDA LAKSHMI

గుప్తాధ(ప్రకాశిక కర్త మహామహోపాధ్యాయ బువ్వశ్రీ)

శ్రీ కల్లూరి వెంట్లూరు శాస్త్రి గారి తర్వాత మావంశంబు తెలుగు అధ్యయనం
ఆరగలేకనే శీవరసాయన శాస్త్రజీత్రత్వైవ మావారు శ్రీ కల్లూరి సుబ్బారావు గారి
ఆవిష్కరణ నా ఈ పరిశోధనకి కొంతపరుకూ ఆధారం.

నా బిఱిణాచనకి -బీయూతనీచ్చి ఆద్యంతం పర్లజీక్షకరాలిగా ప్రతి
బుచ్చునిషయాన్ని ఆత్మంత్రణ్ణలి బద్ధిస్తూ, నాకు తెలియని ఎన్నో మహితాంగంకాలు
తెలియజీస్తూ, గ్రంథాలు సరుకూరుస్తూ, నా పరిశోధనా సమయంబు స్వజనాతేసకరచవవ
ప్రకరతు బెట్టి, బిరుధరంగంబు ఆనకి పెంచుకాని ప్రతీకలు, ప్రాసూతాలమీద
పరిశోధన చేస్తున్న ప్రుఖ్యాలే రచయిత్రీ డాక్రీమతి సి. ఆనంబారాచుం గారికి,

ఎకరడ కనిలించినా మీ పరిశోధన ఎంత పరకూ వచ్చిందంటూ ఆప్కాయంగా
పలకరిస్తూ ఉత్సాహపరచిన ఆనాధ్యులు కొత్తపల్లవీరభద్రులారాగారికి,

వి పరిశోధనాంకాన్ని ఎన్నుకొనాల్సి కఠిన్త్రమా - వచనమా! ఆని సతమత
మచ్చుతాంటే కఠిన్త్రమీ మీతు అనుకునిచ్చినదంటూ పరిశోధనాంకాన్ని సూరించి
ఆద్యంతం ప్రాప్తహించిన వున్నావంటివీ డీకి ఆనాధ్యులు జీ.వి. సుబ్బారావుగారికి,

సంజీవాలని నిచ్చత్రీ బీయడత్రీ కాకుండా నాకు సారకని గ్రంథాలు సరుకూర్చి
సహాయకారులుగా ఉన్న తెలుగుకాళు అధ్యక్షులు ఆనాధ్యులు కె.కె. రంగనాథాచార్యులుగారికి
సంపక్రతంబు ఏ సంజీవమిచ్చినా ఎవరంగా బీయతూ ప్రాప్తహమిచ్చిన
ఆనాధ్యులు రవ్రాత్రిహరి గారికి, తెలుగుకాళు అధ్యక్షక బృందానికి,

ఆనకైలు నా పరిశోధన సరించి తెలుసుతుంటూ హించి నామిత్రం
బలవచ్చిన ప్రతీక ఎవరాలు తెలియజీస్తూ నాకు సహకరించిన డా॥ కనిమిదిరాణి,
డా॥ మార్షహన్ బీగం గార్లకు,

కనిపించినప్పటికీ విషయానికి సంబంధించిన కొత్త
కాణాలు తెలియజేసే దా॥ రవీంద్రరెడ్డి గారికి, నా సహచరిహాధకులు చాచులంక
శ్రీరాయ, నాగరాజు, ఈ క్రందం ప్రాత ప్రతినీ తయారు చేయడమే కాకుండా
కొన్ని మాబ్బులు, చేర్చులు సూచనూ ఆత్మంతే క్రడ్యుని నాచరిహాధన
ప్రక్షర రూపం నాబ్బుడానికి సహకరించిన ప్రీ యిక్. విశ్వేశ్వరయ్య గారికి

కృతజ్ఞతలు —

కామేశ్వర దేవి.

పరిహార - ప్రణాళిక

అభ్యుదయకవిత్యం "సాహిత్యం సమాజాని" అన్న ప్రాతిపదిక మీద వచ్చింది. అది వ్యక్తానికే సంబంధించింది. ప్రతీక అభివ్యక్తికరించడం శిల్పానికే సంబంధించింది. ప్రతీక సామాజిక శీతవణి కూడినది. అభ్యుదయ కవుల ఆలోచన సమాజాన్ని చైతన్యం చేయడం. అలంకారాదులకన్నా స్థూలమైన విషయాన్ని సూక్ష్మంగా (ప్రజలకు విషయ)కూడా మళ్ళీలా ప్రతీకలతో అభ్యుదయకవులు వివిధంగా వ్యక్తికరించగలగాకా పరిణామించడమే ఈ నిష్ఠాంత శ్రద్ధలక్ష్యం.

మొదట అభ్యుదయం అభ్యుదయకవిత్య ఆరంభ వికాసాలు శిఖామతంగా పరిచయంచేసుకుంటూ కాలానిక కవిత్యం పూర్వరంగంలాగే అభ్యుదయ భావాల గల గురజాడని ప్రాకాశింప గుర్తించడం జరిగింది.

తెండవ అభ్యుదయంలా (ప్రతీక-చరిత్ర), వర్ణకరణ, ప్రయోజనం, ప్రతీకతీర్చడం విధానం, ప్రాకాశింపటానికి గల శోధన, అలంకారాదులలా ప్రతీకకు గల ప్రత్యేకత చర్చించడం జరిగింది.

మూడవ అభ్యుదయం అభ్యుదయకవిత్యంలా కవుల కవితాకృష్టి ఎన్నివిధాలుగా వ్యక్తమయిందో, ఆ అభివ్యక్తికి ప్రయోగించిన ప్రతీకలు, వారి భావాన్ని ఎలా పఠితకు అందించడంలా సాధ్యకమయ్యాయో వివరించడానికి ప్రయత్నించాను.

నాలుగవ అభ్యుదయంలా యాదకర్త క్రీస్తు అభ్యుదయ

కవులని ప్రభావితం చేసిన ఖాడలు, అక్షరదయకవుల సమాదరించిన కావ్య ప్రత్యేక ప్రతీకలు, ప్రత్యేకాంశాలు తెలియజేసాను. మన ప్రస్థానం ఏవిధంగా తర్వాత అక్షరదయకవులని ప్రభావితం చేసింది అవరించడం జరిగింది.

బొమ్మల అక్షరాయంల అక్షరదయకవుల కాలాలను మార్చిస్తూ ప్రకృతి, మార్చిస్తూ ప్రకృతి, భారతీయతం వీట సరిగ్గా అర్థం చేసుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తూ అకాచాల లాతులు సమర్థించడం జరిగింది.

అరవ అక్షరాయంల అక్షరదయకవుల ప్రతీక ఎంతవరకూ భారతీయకరణకు సాధనమయింది తెలియజేసాను.

- అనుబంధాలలో (1) ప్రతీకల పట్టికలు
- (2) విజ్ఞాన సంరంభాన్ని ధృవించే కావ్య విశిష్ట పదబంధాలు
  - (3) ఇవ్వుడి నటనల నాల్గవంశం
  - (4) ప్రాంత ప్రతీక వాద ప్రవాళిక
  - (5) మొదటి సాహిత్యంల ప్రతీక, చేర్చడం జరిగింది.

విషయసూచిక

ఐకటవ అధ్యాయం:-

1. అక్షుదయకవిత్వం - ఆరంభవికాసాలు	1 - 42
1. అక్షుదయకవిత్వం ఆరంభం	1
2. గురజాడ ప్రజలకవి	7
3. కావ్యనికత - అక్షుదయకవిత్వపూర్వరంగం	11
4. అక్షుదయకవిత్వానికి ముందు ప్రపంచ సరిస్థితులు	17
5. అఖిలభారత అక్షుదయరచయితల సంఘం.	20
6. అక్షుదయం: అక్షుదయరచన: మాఖిలస్వ దృక్పథం	23
జ్ఞానికలు	38-42

రెండవ అధ్యాయం:-

2. ప్రతీక	43 - 103
1. ప్రతీక	43
2. ప్రతీక స్వరూప స్వభావాలు	46
3. ప్రతీక వర్గీకరణ	51
4. ప్రతీకలు ఎలా ఏర్పడతాయి	58
5. ప్రతీక ప్రత్యేకత - ప్రయోజనం	65
6. ప్రతీక ప్రాచీనదృక్పథం	69
7. ప్రతీక పాశ్చాత్య దృక్పథం	79

8. ప్రతీక వాక్యాభిదానాలు

(i) అలుకారాలు	84
(ii) ధ్వని	92
(iii) భావనితం	94
(iv) ప్రతీకాత్మక ప్రబంధం	96
(v) ప్రాసూపం	97

జ్ఞాపికలు

99-103

మూడవ అధ్యాయం:-

9. అభ్యుదయకవిత - ప్రతీక ప్రయోగం

- (1) మహాప్రస్థానం (2) నమాగరా (3) కుఠిరబొంతి
- (4) ఛవనవోష (5) ఆశ్విధార (6) కురుకేణ
- (7) ఆశ్విఖేణ (8) త్ర్యమేవాహమ్ (9) భద్రయని
- (10) చలచంభా (11) అనంతం (12) వాగడార
- (13) విష్ణుచాత్రం (14) తెలంగాణ (15) సర్వయాగం
- (16) సంఘర్షణ (17) వజ్రాయుధం.

~~135-190~~

104

1. వర్ణ సంఘర్షణ

104

జ్ఞాపికలు

135-138

2. ప్రచారిణం

138

జ్ఞాపికలు

187-189

(i) వీరగాథాకథనం

190

జ్ఞాపికలు

196

3. సేమసూచం		197
	జ్ఞాపికలు	211-212
4. అంతర్జాతీయ వృక్షభం		213
	జ్ఞాపికలు	228
5. పరిపాలనా పూర్వక పరిష్కారాలకేత		229-290
(i) బ్రెజిల్		229
(ii) నీషాం	జ్ఞాపికలు	243
		244
(iii) పెట్టుబడి దారీ వర్గం	జ్ఞాపికలు	276-280
		281
	జ్ఞాపికలు	290

నాల్గవ అధ్యాయం:-

4. అభ్యుదయకవులపై యుగకర్త: (సీసీ):

మహాప్రస్థాన ప్రభావం

291-325

జ్ఞాపికలు

318-325

విదవ అధ్యాయం:-

5. అభ్యుదయకవితా తత్వాల-1 మాక్సిమిస్టు వృక్షభం

326-366

జ్ఞాపికలు

364-366

ఆరవ అధ్యాయం

6. ముగింపు

368-370

ప్రశ్నాపత్రము

1. ప్రశ్నాపత్రము పట్టికలు 1 - 15
2. విశ్లేషణ సంకలనమును ద్వారానే కొన్ని విశిష్ట ప్రశ్నాపత్రములు 16 - 21
3. శివుడి నటన నాటకము. 22
4. ప్రాచీన ప్రశ్నాపత్రము ప్రశ్నాపత్రము 23-24
5. హిందీ నాటకముల ప్రశ్నాపత్రము 25-29
- ఉపయక్త ప్రశ్నాపత్రము 30-37